

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования и науки Республики Бурятия
«Администрация муниципального образования «Кижингинский район» Республики Бурятия»
Муниципальное бюджетное образование учреждение МБОУ «Оротская СОШ»

СОГЛАСОВАНО
Заместитель директора
Галданова О.Р.
от 30.08.2024

УТВЕРЖДАЮ
Директор МБОУ «Оротская СОШ»
Заятуев Ж.Б.
Приказ №12 от 30.08.2024

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
По родной литературе для 10 класса

2024г

Тайлбари бэшэг (Пояснительная записка)

1.Рабочая программа разработана в соответствии:

- ФЗ от 29.12.2012г. №273-ФЗ «Об образовании в РФ»;
- приказ МОиН РФ от 09. 03. 2004г. № 1312 «Об утверждении Федерального базисного учебного плана и примерных учебных планов для общеобразовательных учреждений РФ, реализующих программы общего образования»
- приказ МОиН РФ от 20.08.2008г. № 241 «Изменения в федеральный базисный учебный план и примерные учебные планы для общеобразовательных учреждений РФ, реализующих программы общего образования, приказом МОиН РФ от 09. 03. 2004г. № 1312 «Об утверждении Федерального базисного учебного плана и примерных учебных планов для общеобразовательных учреждений РФ, реализующих программы общего образования»
- приказ МОиН РФ от 30. 08. 2010г. № 889 «О внесении изменений в федеральный базисный учебный план и примерные учебные планы для общеобразовательных учреждений РФ, реализующих программы общего образования, утвержденные приказом МОиН РФ от 09.03.2004 №1312 «Об утверждении Федерального базисного учебного плана и примерных учебных планов для общеобразовательных учреждений РФ, реализующих программы общего образования»»;
- Приказ МО и Н РФ №74 от 01.02.2012г. «О внесении изменений в федеральный базисный учебный план и примерные учебные планы для ОУ РФ реализующих программы общего образования от 9 марта 2004г. №1312»
- приказ МОиН РБ от 26.01.2017г. № 15 с изменениями от 5.06.2017 «Федеральный перечень учебников, рекомендуемых к использованию при реализации имеющих государственную аккредитацию образовательных программ начального общего, основного общего, среднего общего образования»;
- основной образовательной программой МБОУ «Оротская СОШ»
- Уставом МБОУ «Оротская СОШ»

В соответствии с учебным планом МБОУ «Оротская СОШ» на изучение бурятской литературы в 10 классе отводится 68 часов.

Гадна Буряад Республикын Ёуралсалай болон эрдэм ухаанай яаманай дурадхаан 5-11 классуудай буряад литератураар туршалгын программа (2020 он, авторнууд: Халхарова Л.Ц., Бадмаева О.Б.) дээрэ үндэһэлэгдэжэ, 10 классай Буряад литература (авторнууд: Халхарова Л.Ц., Ц. Б. Бадмацыренова 2020 он түшэглэн бэшэгдээ.

Шухала зорилгонууд:

- уран найханай литература хүнэй, хүн түрэлтэнэй ажамидаралда тусхай нуури эзэлдэг, тэдэнэй хүгжэлтэдэ айхабтар ехэ удха шанартай гэжэ ойлгуулха;
- уран найханай литература шудалан үзэлхэ хадаа түрэл арадайнгаа ба бэшэшье арадуудай соел болбосорол, ёһо заншал ойлгожо абалгын тусгаар арга гэжэ ойлгуулха;
- искусствын этико-эстетическэ компонент байгуулха гуманитарна ойлгосонуудые тайлбарилжа үгэхэ;
- уран зохеол уншаха дуратай болгохо, гоё найхание наринаар ойлгодог мэдэрэл хүмүүжүүлхэ;
- бодото байдал, ажабайдал ба искусство, оршон тойрониё зүбөөр сэгнэжэ, тэдэндэ үнэтэй сэнтэй гээр хандахыё хургаха;
- аман ба бэшэмэл хэлэлгэдэ хургаха, тэрэниё хүгжөөхэ;

хурагшад уран найханай зохиол зүбөөр, хүсэд дүүрэнээр хадуужа абаха, шэнжэлжэ, сэгнэжэ хураха гол түлэб теоретико-литературна, эстетическэ ойлгосонуудтай болохо ёһотой.

Уран найханай литература зүбөөр, хүсэд дүүрэнээр, гүнзэгыгөөр ба өөрынгөө ажамидалда тунхатайгаар ойлгожо абахын тула хурагшадые ойлгомжын аппараттай болгохо. Ушар иимэхээ программа дотор литературыын теоридо онсо анхаралхандуулагдана.

**Буряад литература 10 –хи класста үзэхэдөө, хурагшад иимэнүүд юумэ мэдэхэ ёһотой:
(Требования к уровню подготовки обучающихся)**

уран зохиолшын зохиол соогоо бэшэһэн уран зураглалые хөөрөжэ;
уран зохиолшын зураглаһан зурагыг ухаан бодолдоо, сэдхэлдээ бии болгожо;
үзэжэ байһан зохиолой гол шухала үйлэнүүдые (эпизодуудые), үйлэдэгшэ нюурай хэлэнэн үгэ, хэрэг г.м. бусад олон юрын үйлэнүүдһээ илгажа;
зохиол соохи үйлэнүүдэй болоһон шалтагааниие, сагыг, тэрэнэй хойшолонгыг элирүүлжэ;
үзэжэ байһан зохиолой хэлэнэй уран аргуудые, байгаалин зураглалнуудые текст сооһоо илгажа;
зохиолой идейнэ болоод уран найханай талыг харуулалгада сюжетэй зүйлнүүдэй (үйлын хүгжэлтын эхин, үйлын уялдалга, үйлын хүгжэлтын эгээл дээдэ шата) үүргэ болон гол проблематика элирүүлжэ;
үзэгдэжэ байһан зохиолнуудай байгуулгын (композициин) зүйлнүүдые илгажа;
зохиолой удха задалан харуулхадаа, геройн үүргэ ба геройдо үгэнэн авторай сэгнэлтэ эли тодо болгожо;
зохиолой геройнуудай өөр өөрын ба бултандань хабаатай шэнжэнүүдые тодорхойлон, характеристикэ үгэжэ, тэдэндэ авторай ямараар хандажа байһые элирүүлхэ зорилготойгоор геройнуудые зэргэсүүлжэ;
уран зохиолнуудай текст лирическэ, эпическэ, драматическа жанрай байһаарнь тэдэниинь хараадаа абажа, тодоор, уранаар уншажа;
уран зохиолой геройнуудта характеристикэ үгэхэ сложно түсэб табижа;
үзэжэ байһан зохиолой геройнууд тухай, тэдэндэ авторай ямараар хандажа байһые хараадаа абан, хурагша бүхэнэй, бүхы хурагшадтай зэргэсүүлһэн аман гү, али бэшэмэл өөрын бодомжолготой сочинени (сочинени-рассуждени) зохиожо;
монологическа хэлэлгэ найнаар хэрэглэжэ, өөрынгөө ханамжа ойлгосотойгоор хэлэжэ, тэрэнээ ойлгуулжа, баримталжа, хамгаалжа;
түсэб табижа, тэрэ тоодо тезиснэ түсэб, мүн литературна-критическэ статьянуудаар конспект бэшэжэ;
нэгэ гү, али хэдэн материалнууд дээрэ үндэһэлэн, литературна темээр элидхэл, соноскол (сообщени) гү, али реферат бэлдэжэ;
үзэһэн зохиолоор гү, али хэдэн зохиолнуудаар проблемнэ шэнжэтэй аман ба бэшэмэл бодомжолготой сочинени (сочинени-рассуждени), тэрэ тоодо зэргэсүүлһэн характеристикэ зохиожо, мүн литературна ба публицистическэ темэнүүдээр бодомжолготой сочинени зохиожо;
литературын асуудалнуудаар бэшэһэн хүдэлмэринүүдээр тезисүүдые ба конспект-нүүдые табижа;
бээ даагаад уншаһан номоор, хараһан кинофильмнүүдээр, теледамжуулгануудаар, зүжэгүүдээр, уран зурагуудаар, шагнаһан хүгжэмөөр рецензии гү, али ханамжа бэшэжэ;
уншаһан номой справочна аппарат, мүн литературна терминүүдтэй словарь, шэнэ толинуудые хэрэглэжэ г.м.

Байгуулга ба гол удха (Содержание учебного предмета)

Оролто хэшээл XVIII-XIX зуун ЖЭЛНҮҮДЭЙ ТҮРЭЛ БУРЯАД УРАН ЗОХЁОЛОЙ БҮРИДЭЛГЭ 1 ч. Буряад уран зохёолой хүгжэлтын хубинууд. Буряад бэшэмэл уран зохёолнууд, зүүгэй арадуудай оршуулһан зохёолнууд: «Панчатантра», «Аржа Буража хаан», «Шэдитэ хүүр», энэдхэг, түбэд уран зохёолоё хэлбэри «Субашид», «Саран хүхын туужа», «Сааран шубуунай хургаалнууд», Р.Номтоев «Аршаанай дуһал».

Оюун ухаанай зохёолнууд. Үльгэрэй далай. Бисачи хүбүүн тухай зүйл. Данжила гэжэ нэрэтэй гэрэй эзэн тухай зүйл **1 ч.**

Буряадай түүхэ бэшэгүүд. В.Юмсунов. Хориин 11 эсэгын уг гизагуурай туужа. Д-Ж Ломбо- Цэрэнов. Сэлэнгын монгол-буряадуудай түүхэ. Ц.Сахаров «Баргажан буряадуудай түүхэ бэшэг» **1 ч**

XX зуун жэлэй эхин үеын түрэл буряад уран зохёол. Б.Б.Барадин «Доржо Банзаров тухай шүлэг» «Ерэнсэй ехэ үбгэн», «Сагай дүрбэн уларил» **1 ч**

XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай түрэл буряад уран зохёол. Солбонэ Туяа. «Сэсэгтэ тала», «Город», «Сэсэг», «Ангар» **1 ч**

КГУ 1 ч

Б.Б.Барадинай зохёохы болон эрдэм шэнжэлхы ажал. «Сэнгэ баабай» **3 ч**

XXX «Сэнгэ баабай» хөөрөөгөөр зохёолго бэшэхэ 1 ч

Ж.Т.Тумунов «Сэсэгма» 1 ч

Н. Г. Балдано. Энхэ-Булад баатар 2 ч. Н. Г. Балданогой намтар, зохёохы зам тухай мэдээн.

“Энхэ-Булад баатар” гэжэ драматическа поэмьн үльгэр домогой удхаһаа дулдыдан бии боллог. Зохёолой гол герой Энхэ-Булад баатарай үнэн хэрэгэй түлэд хардуулалга. Тэрэнэй эхэ нютаг, арад зонойнгоо сүлестэ байдалай түлээ тэмсэлдэ харуулһан баатаршалга. Драмьн үйлэдэгшэ нюурнууд. Зохёол соо харуулагдаһан хархис шэрүүн, харатан һүнэн үгы болохо, сүлестэ жаргалта байдал заатагүй мандаха гэйһэн удха.

Литературна теори: драматическа поэмэ, тэрэнэй шэнжэ шанар.

КГУ 1 ч

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үеын түрэл буряад уран зохёол. Дайнай үеын шүлэглэмэл уран зохёол. Ц. Зарбуев «Нарһан», Д.Мадасон «Хабар», «Алта мүнгэнһөө үнэтэй адха хара шорой» **1 ч**

КГУ 1 ч

Дайнай үеын үргэлжэлһэн зохёол. Ж. Тумунов. «Наранай орохо зүг тээшэ». Ц.Н.Номтоев «Сталинград шадарай агууехэ тулалдаан». Д.Д.Хилтухин «Солдадай ном» **2 ч**. Ж. Тумуновай намтар, зохёохы зам тухайнь мэдээн.

XXX. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн тухай зохёолго бэшэхэ 1 ч

Дайнай үеын зүжэглэмэл уран зохёол. Х. Намсараев. Тайшаагай ташуур **3 ч**. Х. Намсараевай намтар, зохёохы зам тухайнь мэдээн.

“Тайшаагай ташуур” драма, XIX зуун жэлэй дүшэ гаран онуудта хориин буряадуудай түүхэдэ болоһон ушар баримтада бзшэгдэһэниинь. Ноёд, баяд, ламанарай хоорондоо засаг, зээри, албата зоноо буляалдажа, хорото бодол. хомхой сэдхэлээ элишэлжэ байһыень харуулалга (Николай Дымбылов, Тарба Жигжитовэй дүрэнүүд). Арад зоной ядаралта байдал зураглаһаниинь, ангиин тэмсэлэй эршэтэй боложо байһаниинь (Гоншог үбгэнэй дүрэ).

Драма соохи гол нюурнуудай (Дымбыловэй, Гүрэмбэ ламын, Гоншогой, Жигжитовэй) хэлэнэй онсо илгаанууд.

Ж. Тумуновай уран һайханай юртэмсэ. Нойрһоо һэриһэн тала 5 ч. Ж. Тумуновай намтар, зохёохы зам тухайнь мэдээн.

“Нойрһоо һэриһэн тала” романай гол темэ.

Роман соохи дүрэнүүд. А. Петров Н. Бороев, П. Базаров ба бусадай олоной хэрэгэй түлээ оролдоһониинь, тэдэнэй һайхан сэдхэл. Дэлгэр Доржиевай дүрэ. Эхэнэрнүүдэй

дүрэнүүд: Сэсэгмаа, Рэгзэд, Янжима, Должод, Тапхаев, Шодон, Тоһото болон бусадай дүрэнүүд.

Романай типическэ дүрэнүүдые зураглалга. Ниитын зоной байдал хүнэй еерынь ябадал хоёрой хоорондохы орёо харилсаае үнэн зүбесер шиидхэлгэ.

Х.Н. Намсараевай уран найханай юртэмсэ. «үүрэй толон» 5 ч

XXX Ж.Тумунов Х.Намсараев хоёрой романуудые зэргэсүүлэн зохёолго бэшэхэ 2 ч

Уран зохёол үзэлгэ- 27 саг

XXX 4 саг

КГУ 3саг

Ч. Ц.Цыдендамбаев «Түрэл нютагһаа холо» 5 ч

XXX 1 ч

Ч. Ц.Цыдендамбаев. «Холо ойрын түрэлнүүд» 4 ч

А. А. Бальбууровай уран найханай юртэмсэ. Зэдэлээтэ зэбэнүүд 6 ч

. А. Бальбууровай зохёохы зам тухай мэдээн.

“Зэдэлээтэ зэбэнүүд” гэхэн роман соо урданай байдал харуулһаниинь. Хасанга нютагай хүнүүдэй дүрэнүүд (Ута Мархаас, Дагба, Мархансай ба бусад). Интеллигенциин түлөөлөгшэ Михаил Дорондоев (Ханта Дорондоев, Пилай ба бусадай дүрэнүүд).

XXX 1 ч

Ж. Балданжабон. Сэнхир хаданууд 4 ч. Ж. Балданжабоной намтар, зохёохы зам. “Сэнхир хаданууд” роман соо мүнее үеын арадай байдал харуулагдаһаниинь. Юрын колхознигуудай мэргэжэл, оролдосотой ажал, һонор ухаае Даржаа ахайн дүреер харуулалга, залуу ажалшадай эдэбхитэ үүсхэл, эршэ зориг (Хорло, Үржэн, Балма).

Үнэн ажал, нүхэдэй туһаламжа хүнэй зан абари һайжаруулжа шадаха хүсэн байһаниинь. (Аюурай дүрэ). Роман соо хүдее ажахыда үзэгдэһэн дутуу дундануудые элишэлэлгэ, тэрэниие заһаруулхын түлөө хэгдэжэ байһан ажал харуулалга.

Д. 3. Жалсараев. “Газар дэлхэйн дуунууд”. поэмэ 2 ч. Д.3.Жалсараевай намтар ба зохёохы зам тухай мэдээн.

“Газар дэлхэйн дуун” гэжэ гушан гурбан шүлэгтэй баглаа (цикл) соо Буряад оронойнгоо хубилалтануудые үргэнеер (нютагайнгаа байгаалиин нюруу, үнгэ шарай, ажалай багажа (онһон техникэ, гэрэй байдал, ажамидарал гэхэ мэтые) шүлэгэйнгее дүрэ болгожо харуулһаниинь.

Энэ циклэй шүлэгүүд соо публицистическэ үгын ба онһон үгын байгуулгануудые хэрэглэһэниинь.

КГУ 1 ч

Н. Г. Дамдиновай уран найханай юртэмсэ. “Эсэгийн нэрэ”. 2 ч

XXX «Эсэгийн нэрэ» гэжэ поэмээр зохёолго бэшэхэ 1 ч

«Шэлдэй зангийн дуун» - 1ч

КГУ 1 ч

Д. А. Улзытуевай уран найханай юртэмсэ “Ая ганга”, «Баруунай баруун эрьедэ», «Захья», «Энэ дэлхэйгээ түхэрээлүүлэн дуулааб». 2 ч “Ая ганга” гэжэ арбан табан шүлэгтэй цикл соогоо буряад арадай шэнэ байдалаар, һайхан нютаг ороноороо сэдхэлээ хүдэлгэн, поэдэй омогорхожо байһаниинь.

Шүлэгшэ болоходоо, арадай аман зохёолһоо поэдэй һургаал абаһаниинь.

Литературна теори: арадай аман зохёолой шүлэг зохёолгодо.

КГУ 1 ч

Н.Ш Нимбуевай уран найханай юртэмсэ. «Шүүдэрлэгдэһэн захилгаан» - 1 ч

XXX. Уншаад.үзөөд байхадаа

Уран зохёол үзэлгэ- 27 саг

XXX 4 саг

КГУ 3саг

Тематическа түсэб (Тематический план)

№ дуг	Хэшээлэй темэ	Үнг.саг	эрдэм мэдэсэ шалгалга
1.	Оролто хэшээл XVIII-XIX ЗУУН ЖЭЛНҮҮДЭЙ ТҮРЭЛ БУРЯАД УРАН ЗОХЁОЛОЙ БҮРИДЭЛГЭ	1ч	асуудалнууд ба даабари
2.	Оюун ухаанай зохёолнууд	1ч	
3.	Буряадай түүхэ бэшэгүүд.	1ч	асуудалнууд ба даабари
4.	XX зуун жэлэй эхин үеын түрэл буряад уран зохёол.Б.Б.Барадин «Доржо Банзаров тухай шүлэг» «Ерэнсэй ехэ үбгэн», «Сагай дүрбэн уларил»	1ч	асуудалнууд ба даабари
5.	XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай түрэл буряад уран зохёол.Солбонэ Туяа. «Сэсэгтэ тала»,»Город», «Сэсэг», «Ангар»	1ч	асуудалнууд ба даабари,тест
6.	КГУ	1ч	асуудалнууд ба даабари,тест
7.	Б.Б.Барадинай зохёохы болон эрдэм шэнжэлхы ажал. «Сэнгэ баабай»	3ч	асуудалнууд ба даабари,тест
8.	XXX «Сэнгэ баабай» хөөрөөгөөр зохёолго бэшэхэ	1ч	бэшэхэ
9.	Ж.Т.Тумунов «Сэсэгма»	1ч	Зохёол уншалга, шэнжэлэл
10.	Н. Г. Балдано. Энхэ-Булад баатар	2ч	асуудалнууд ба даабари,тест,
11.	КГУ	1ч	асуудалнууд ба даабари,тест
	Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үеын түрэл буряад уран зохёол. Дайнай үеын шүлэглэмэл уранзохёол. Ц. Зарбуев «Нархан», Д.Мадасон «Хабар», «Алта мүнгэнһөө үнэтэй адха хара шорой»	1ч	асуудалнууд ба даабари,тест
12.	КГУ	1ч	асуудалнууд ба даабари,тест
13.	Ж. Тумунов. «Наранай орохо зүг тээшэ». Ц.Н.Номтоев «Сталинград шадарай агууехэ тулалдаан». Д.Д.Хилтухин «Солдадай ном»	2ч	Зохёолго ба найруулга
14.	XXX. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн тухай зохёолго бэшэхэ	1ч	сээжэлдэхэ
15.	Дайнай үеын зүжэглэмэл уран зохёол.Х. Намсараев. Тайшаагай ташуур	3ч	Зохёол уншалга, шэнжэлэл

16.	Ж. Тумуновой уран найханай юртэмсэ. Нойрһоо һэриһэн тала	5ч	Зохёол уншалга, шэнжэлэл
17.	Х.Н. Намсараевай уран найханай юртэмсэ. «үүрэй толон»	5 ч	Зохёол уншалга, шэнжэлэл
18.	ХХХ Ж.Тумунов Х.Намсараев хоёрой романуудые зэргэсүүлэн зохиолго бэшэхэ	2 ч	Зохёол уншалга, шэнжэлэл
19.	Ч. Ц.Цыдендамбаев «Түрэл нютагһаа холо»	5ч	Зохёол уншалга, шэнжэлэл
20.	ХХХ	1ч	Шэнжэлэл
21.	Ч. Ц.Цыдендамбаев. «Холо ойрын түрэлнүүд»	4ч	Шэнжэлэл
22.	А. А. Бальбуровой уран найханай юртэмсэ. Зэдэлээтэ зэбэнүүд	6ч	шэнжэлэл
23.	ХХХ	1ч	Шэнжэлэл
24.	Ж. Балданжабон. Сэнхир хаданууд	4 ч	Шэнжэлэл
25.	Д. З. Жалсараев. “Газар дэлхэйн дуунууд”. поэмэ	2	Шэнжэлэл
26.	КГУ	1	Зохёол уншалга, шэнжэлэл
27.	Н. Г. Дамдиновой уран найханай юртэмсэ. “Эсэгийн нэрэ”.	2	Зохёол уншалга, шэнжэлэл
28.	ХХХ «Эсэгийн нэрэ» гэжэ поэмээр зохиолго бэшэхэ	1	бэшэхэ
29.	«Шэлдэй зангийн дуун»	1	Зохёол уншалга, шэнжэлэл
30.	КГУ	1	Зохёол уншалга, шэнжэлэл
31.	Д. А. Улзытуевай уран найханай юртэмсэ “Ая ганга”, «Барунай баруун эрьедэ», «Захяа», «Энэ дэлхэйгээ түхэрэлүүлэн дуулааб».	2	Зохёол уншалга, шэнжэлэл
32.	КГУ	1	Зохёол уншалга,
33.	Н.Ш Нимбуевай уран найханай юртэмсэ. «Шүүдэрлэгдэһэн захилгаан» -	1	Зохёол уншалга, шэнжэлэл
34.	ХХХ. Уншаад,үзөөд байхадаа	1	